

Antal László – Rudas Klaudia Katalin – Vida László:
„Túl szép, hogy igaz legyen”

Az LMBTQ közösség nemzetközi és hazai elfogadottságának vizsgálata

Absztrakt

A tanulmányunkban az LMBTQ közösség hazai és nemzetközi elfogadottságát különböző dimenziók mentén vizsgáltuk hibrid módszert alkalmazva.

A kvantitatív adatelemzés módszerével az European Social Survey longitudinális adatait felhasználva vizsgáltuk a magyar LMBTQ elfogadottságot nemzetközi kontextusban. A fókuszcsoporthoz tartozó kvalitatív vizsgálat során debreceni egyetemisták körében vizsgáltuk az egyetemisták attitűdjeit, elfogadási hajlandóságukat és véleményeiket.

A 2020-as magyar survey eredmények azt mutatják, hogy az idősebbek, alacsonyabb végzettségűek, jobboldaliak, vallásosak körében alacsonyabb az LMBTQ emberek elfogadottsága. 2016-hoz és 2018-hoz képest toleránsabb lett a magyar társadalom a melegellenes közhangulat ellenére is, ami megfelel a nemzetközi tendenciáknak.

A 2022-es fókuszcsoporthoz tartozó kutatás eredményei is alátámasztották az ESS által megfogalmazott tendenciákat. Az elfogadást befolyásolja a magyarországi politikai és jogi környezet, illetve az ezen hatások által megkreált médiareprezentáció. Ezen makro tényezőkön túl fontos szerepet játszanak a család, az oktatási intézmény és a vallás, mint mikro tényezők. Mindezek hatást gyakorolnak az elfogadásra és konzerválhatják az előítéleteket és a sztereotípiákat az LMBTQ közösség irányába.

Kulcsszavak: LMBTQ, előítélet, sztereotípa, homofóbia, fókuszcsoporthoz tartozó, ESS, elfogadás

Abstract

In our study, we examined the acceptance of the LGBTQ community in Hungary and internationally along different dimensions using a hybrid approach.

Using the quantitative data analysis method, we investigated Hungarian LGBTQ acceptance in an international context using longitudinal data from the European Social Survey. In the focus group qualitative study, we investigated the attitudes, acceptance and opinions of university students in Debrecen.

The results of the 2020 Hungarian survey show that the acceptance of LGBTQ people is lower among older, primary-educated, right-wing, religious people. Compared to 2016 and 2018, Hungarian society has become more tolerant despite the anti-LGBTQ public mood, which is in line with international trends.

The results of the 2022 focus group survey also confirmed the trends identified by the ESS. Acceptance is influenced by the political and legal environment in Hungary and the media representation created by these influences. In addition to these macro- factors, family, educational institution, and religion play an important role as micro- factors. All of these have an impact on acceptance and can perpetuate prejudices and stereotypes towards the LGBTQ community.

Keywords: LGBTQ, prejudice, stereotyping, homophobia, focus group, ESS, acceptance

Bevezetés

A közbeszédben igen nagy teret nyert napjainkban a homoszexualitás kérdése és az LMBTQ közösséghez tartozó személyek léte a magyar társadalomban. Médiabeli reprezentációjuk és emberi jogaik is számos kérdést vetnek fel a társadalomban.

Az LMBTQ betűszó a Leszbikus, Meleg, Biszexuális, Transznemű és Queer emberek alkotta csoportot jelöli. Azon egyéneket soroljuk ide, akiknek a szexuális orientációja a heteroszexuálistól eltérő és/vagy a nemi identitása nem egyezik meg a születéskori biológiai nemével (TAKÁCS et.al. 2008; KIS, 2010; TÖRÖK, 2020).

Magyarországon jogilag 2009-ben engedélyezték a bejegyzett élettársi kapcsolatot a meleg párok között, azonban tiltották a közös örökbefogadást és a mesterséges megtermékenyítést (BÉRES-DEÁK, 2011; BORGOS, 2011; TAKÁCS – SZALMA, 2022).¹ A 2011-ben elfogadott új Alaptörvény a házasság intézményét férfi és nő közötti életközösségként határozza meg, így az azonos neműek házassága alkotmányosan tiltott.² 2020-ban a kormány törvénymódosítása következtében csak házastársak fogadhatnak gyermeket örökbe, egyedülálló emberek (ezáltal a leszbikus és meleg emberek/párok) általi örökbefogadás csak miniszteri engedéllyel lehetséges³, továbbá a törvény kimondja, hogy az „anya nő, az apa férfi”.⁴ A törvény ellehetlenítette a transzneműek nemváltását is.⁵ 2021-ben a kormány elfogadta a „gyermekvédelmi”, illetve „pedofil ellenes törvényt”⁶, amely korlátozza a 18 éven aluliak számára a homoszexualitással és nemváltással kapcsolatos termékekhez való hozzáférést, továbbá megtiltotta mindezek népszerűsítését az óvodákban és iskolákban. A „gyermekvédelmi salátatörvény” egyszerre tartalmaz pedofilelles és LMBTQ-ellenes szabályokat, így lényegében a jogalkotó összemosta a homoszexualitást a pedofiliával, hiszen a pedofiliához hasonlóan a homoszexualitásra és a nemváltásra is gyermekektől megvédendő veszélyként tekint (METZ, 2022; TAKÁCS – SWART, 2021; TAKÁCS – SZALMA, 2022). Mindezek mentén egy homofób légkör alakult ki a médiában és a politikai életben is. Éppen ezért az LMBTQ emberek megítélésének vizsgálata nagyon aktuális a mai Magyarországon. Kutatásunkban az LMBTQ emberekhez fűződő attitűdöket vizsgáljuk, vagyis azt, hogy mennyire elfogadó velük szemben a magyar társadalom. Kvantitatív survey elemzésünk során nemzetközi longitudinális összevetésben nézzük meg az LMBTQ emberek elfogadottságának alakulását. Az elfogadásnak a közvetlen (mennyire szégyellné meleg családtagját), az általános (LMBTQ emberek szabadon élhetik az életüket, ahogy akarják), illetve a jogi (azonos neműek örökbefogadása) dimenzióját is vizsgáljuk. Kvalitatív fókuszcsoporthoz tartozó elemzésünk során az LMBTQ emberek közbeszédben való megjelenését tárjuk fel. Azt vizsgáljuk, hogy a nagyobb fokú médiareprezentáció és politikai diskurzusokban való megjelenés hatására milyen kontextusban jelenik meg az LMBTQ téma és ez milyen hatással van az LMBTQ emberek elfogadottságára, megítélésére. Az elméleti háttér bemutatása után tehát e két különböző módszerrel vizsgáljuk a témát, hogy komplexebb képet kapjunk az LMBTQ emberek

---

¹ 2009. évi XXIX. törvény

² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Alapvetés L) cikk (1)

³ Ptk. 4:121. § (1) bekezdés

⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Alapvetés L) cikk (1), 9. alaptörvénymódosítás (2020. December 15.)

⁵ 2020. évi XXX. törvény 33. §-a

⁶ 2021. évi LXXIX. törvény

megítélésének alakulásáról és az a mögött húzódó tényezőkről, okokról.

Az elméleti részben először a társadalmi integráció és szolidaritás témák kerülnek tárgyalásra. Itt bemutatjuk azt, hogy általánosságban a különböző társadalmi kisebbségi csoportokkal szembeni előítéletességnek, távolságtartásnak mik az okai és miért alakult ki Magyarországon szolidaritáshiányos állapot. Ezt követően az LMBTQ csoporttal szembeni sztereotípiák és előítéletek magyarországi megnyilvánulásait mutatjuk be. Végezetül a homofóbia kérdéskörét járjuk körbe európai, magyar, majd debreceni viszonylatban.

Elméleti háttér

TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ ÉS SZOLIDARITÁS HIÁNYA

Az utóbbi évtizedekben különböző kisebbségi csoportok elleni törvénykezés, illetve ellenséges politikai közhangulat volt megfigyelhető Magyarországon (TAKÁCS et al. 2022). Ugyanakkor a cigányok, hajléktalanok, civilek, bevándorlók vagy az LMBTQ emberek elleni fellépés se okozott jelentős ellenállást a többségi társadalomban. Ennek az alapvető oka az adott csoportok társadalmi integrációjának hiánya és a társadalmi szolidaritás alacsony szintje. A társadalmi integráció és a társadalmi szolidaritás alapjai a bizalmas kapcsolatok, tehát érdemes kapcsolathálózati szempontból is áttekinteni az említett társadalmi csoportok helyzetét (UTASI, 2002).

A kisebbségi csoportok esetén fennálló társadalmi integráció hiánya, a dezintegráció „a társadalom tagjai közötti bizalom- és szolidaritáshiánnyal, a normasértések gyakoriságával, az alacsony együttműködési szinttel jellemezhető” (HAJDU, 2012:45.). A társadalmi szolidaritás alacsony szintje a társadalmi bizalom hiányára vezethető vissza, ami alapvetően a szocialista korszakból ered. A Kádár-korszakban a paternalista állam magára vállalta a felelősséget az emberek jólétéért. Ebben az államtól függő és vele összekacsintó (pl. második gazdaság, gmk) rendszerben nem volt lehetőség valódi érdekképviseletre és így az emberek egymás iránti felelősségérzetének hiánya vált természetessé (BELUSZKY, 2000). A szocialista rendszer másik fontos eszköze a besúgórendszer volt. Az emberek nem bíztak a közvetlen környezetükben, a szomszédjaikban, munkatársaikban sem. Így a család maradt az egyetlen biztonságos tér számukra, az erős kapcsolatok itt alakultak ki (ANDORKA, 2006). Éppen ezért a megkötő családi kapcsolatok mellett áthidaló, gyenge kapcsolatok nem jöttek létre más társadalmi csoportokkal, így nem valósulhatott meg az összeköttetés, az információ és a tudás átadása. Így az egyéni kapcsolathálókat a rendszerváltás előtt elsősorban családtagok, rokonok alkották. A tágabb társadalmi környezettel szemben nagy volt a bizonytalanság, a nem elérhető és látható csoportokkal szemben nem jöhetett létre társadalmi szolidaritás (TAKÁCS, 2019). Dupcsik és Tóth (2008) ezt a családközpontú rendszert a familizmus fogalmával írja le. Ilyen rendszer ott tud stabilan létrejönni, ahol gyenge a civil társadalom és központosított a vezetés. A rendszerváltás után sem változott sokat a társadalom mentalitása, a kapitalista fogyasztói társadalom még tovább növelte az individualizáció mértékét (BELUSZKY, 2000).

A növekvő individualizáció egyik következménye a társadalom differenciálódása, ami a társadalmi csoportok csökkenő láthatóságát hozta magával. Mind a csoportok, illetve az őket alkotó személyek felismerhetősége csökkent (ANGELUSZ, 2000). A csoportok belső differenciálódása és a csoporthatárok elmosódása ment végbe. A magyar társadalomnak ma

elsősorban az identitáscsoportjai láthatóak (ÉBER, 2015). Egy csoport láthatósága pozitívan korrelál annak zártságával és homogenitásával. Az LMBTQ közösség jól láthatóan sokak számára a Pride-on keresztül jelenik meg. Ugyanakkor a magyar kutatások azt mutatják, hogy az LMBTQ emberek többsége rejtőzködik, mert így nincsenek kitéve környezetük megbélyegzésének, diszkriminációnak (TAKÁCS, 2011). Vagyis a magyar LMBTQ közösség többsége nem látható, nem fedi fel magát. Azonban ez egy ördögi kör, hiszen a láthatatlanság visszaveti a csoport társadalmi integrációját, hiszen ezáltal fennáll a kirekesztés és a jogfosztás lehetősége (P. TÓTH, 2012).

Úgy tűnik tehát, hogy befelé záródó, egymás iránt bizalmatlan és nem szolidáris kisközösségek alkotják a familista magyar társadalmat (TAKÁCS, 2019). A szolidaritás elsősorban a kisközösségeken belül figyelhető meg, főként mikrotársadalmi szolidaritásról beszélhetünk (UTASI, 2002). Mindezek egybeeszenek az Inglehart-féle globális értéktérkép eredményeivel, miszerint Magyarországon szekularizált, zárt gondolkodású és magába forduló a társadalom (TÓTH, 2009). Különösen alacsony a szolidaritás azon csoportokkal szemben, akik hirdetik a különbözőségüket, mint az LMBTQ csoport Budapest Pride-on jól látható része, ami mai napig megosztja a többségi társadalmat és a melegközösséget is. Az LMBTQ emberekhez köthető kapcsolatok rendkívül kiegyenlítetlenek a magyar társadalomban. Az LMBTQ emberek a legnagyobb arányban a nagyvárosban élők/Budapestiek, a felsőbb társadalmi osztályba tartozók és a fiatalabbak egyéni kapcsolathálózában találhatóak meg. Legalábbis ezen szociodemográfiai csoportok mondták azt, hogy a legtöbb LMBTQ embert ismernek, aminek eredményét az is torzíthatja, hogy ezen csoportok előtt könnyebb lehetett megnyílni. Azonban az LMBTQ emberek körül összességben jól látható, jelentős társadalmi határvonal figyelhető meg (VIDA, 2023). Ugyanakkor a kapcsolathálózati szegregáció vizsgálatokor és általában is érdemes azt figyelembe venni, hogy az LMBTQ csoportba tartozásnak nincsenek olyan jól látható attribútumai, mint például a hajléktalanságnak vagy a cigányságnak. Ez azt jelenti, hogy az LMBTQ emberek nem feltétlenül azért nem láthatóak sokak számára, mert titkolnák identitásukat, hanem adott esetben azért, mert még nem mindenkinek bújtak elő. A legprivilegizáltabb környezetben élőknek is újra és újra elő kell bújniuk, ha új környezetbe kerülnek.

Összességében nem nehéz ilyen szolidaritáshiányos társadalmi környezetben egy adott csoportot bűnbaknak megtenni. Az LMBTQ közösség is ilyen csoport, hiszen egy olyan kisközösség, amelynek kevés kapcsolata van a többségi társadalommal, vagyis nem integrálódott megfelelően. Éppen ezért az őket ért támadások jelentős, átütő társadalmi ellenállást nem váltottak ki. A kormány által keltett genderellenes retorika és morális pánik a saját szavazótábor megerősítésére és mobilizálására egyaránt alkalmas (TAKÁCS et al., 2022).

SZTEREOTÍPIA ÉS ELŐÍTÉLET

A társadalmi megítélés és a sztereotípiák nagyban befolyásolhatják az LMBTQ csoporthoz tartozó egyének életét. A sztereotípiák olyan képzetek, hiedelmek, amelyeket a másik csoport minden tagjára általános tulajdonságként elfogadunk. A sztereotípiák így egy döntéshozatali mechanizmust tesznek egyszerűbbé (CSEPELI, 1999), amely a szimpátia és az „akarom/nem akarom” dilemmái köré fonhatóak (HORVÁTH, 2006). Az előítélet egy adott személlyel szemben érzett idegenkedő, ellenséges érzés, ami abból ered, hogy az illető személy egy

bizonyos csoporthoz tartozik, és ennek következtében az egyén a sztereotípiáknak megfelelő tulajdonságokat köt hozzá. Az előítéletnek így nem csak kognitív, hanem affektív, érzelmi vonzata is van (ALLPORT, 1999).

Ilyen döntéshozatali és megítélési hatásokat generálhatnak a sztereotípiák és előítéletek, amelyet a homoszexualitás/LMBTQ közösséggel kapcsolatban is igen komplex módon figyelhetünk meg. Tágabb kontextusban vizsgálva a sztereotípiák és az LMBTQ közösségek témakörének találkozását az előítéletesség-idegenellenesség-tekinthetőség kutatásokkal is találkozhatunk. Az előítéletességet mérő vizsgálatok (CSEPELI, 1999; HORVÁTH, 2006; TAKÁCS, 2011; DUSA, 2011; BÉRES-DEÁK, 2015) abból az irányból térképezték fel ezt a témakört, hogy a társadalom tagjai bűnként, betegségként vagy devianciaként ítélik meg a homoszexualitás kérdéskörét, vagy esetleg van-e megbélyegző mechanizmus, valamilyen viselkedésre vagy külső jegyekre összpontosító ítélet. A homoszexualitás nem egy külső jegyeken alapuló és megkülönböztethető jelenség (DUSA, 2011), hanem sokkal inkább a jelenségről kialakított vélemény vegyül érzelmi reakciókkal. Így nem az egyén megjelenése vagy a ruházódása lesz a döntő a megítélésben, hanem az egyén LMBTQ közösség által képviselt szexualitásnak az életviteli elfogadása. A társadalmi megismerés lehetősége (*coming outok*⁷ és kommunikáció) és beilleszkedési lehetőség (dekriminalizálás), ezáltal az ítéletek mérséklése, avagy feloldása segítheti még ezt a döntési és megítélési folyamatot. Persze ezzel együtt nem kizárt a külső jegyek befolyásoló ereje sem.

Az LMBTQ közösség tagjaival szembeni sztereotípiák kérdéskörét idehaza többek között Pálmai és Pikó szerzőpáros (2006) is vizsgálta interjú módszerrel. Véleményük szerint az olyan sztereotípiák jellegüket veszítették, mint például a női ruha hordásának szokása, vagy az a hit, hogy a leszbikusok fiúk akarnak lenni, a homoszexuális férfiak pedig lányok (sokszor ez a transzvesztitizmus fogalmának helytelen használatához is vezet). A megmaradt sztereotip elemek, mint például a heteroszexuálisok párkapcsolataira jellemző „szereposztás” pedig beépültek a homoszexuálisok életvitelébe.

„A kvalitatív kutatás alapján azt mondhatjuk, hogy a heteroszexuális interjúalanyok körében a sztereotípiák közül sok már nincs jelen, illetve megfigyelhető, hogy bizonyos sztereotípiákat gyakran tényleg maguk a homoszexuálisok is magukénak vallanak, akkor is, ha ezeket csak hallomásból ismerik, és nem magukra értelmezik” (PÁLMAI – PIKÓ, 2006; 257)

Ezek nem feltétlen negatív megkülönböztető vagy stigmatizáló mechanizmusokkal vannak jelen a kutatás szerint. Ezen sztereotípiák sokszor a homoszexuálisok által is elfogadott vagy akár használt elemek is lehetnek (lásd a párkapcsolati szereposztás egy általuk választott, áttemelt mechanizmus, de nem dogmatikusan kötelező elem). Más vélemény szerint (BÉRES-DEÁK, 2015), habár élnek a sztereotípiák és az előítéletek, ezek fennmaradását a rejtettség és a felvállalástól való távolmaradás okozhatja. Az előbbieken már ismertetett homofóbiára való hajlamosság tükrében megfigyelhető egyfajta társadalmi polarizáció (elfogadók-homofókok), amelyet a politikai helyzet és kommunikáció, a hazai médiareprezentáció, illetve a jogi környezet sem segít feloldani (TÓTH, 2008; DUSA, 2011). Az elfogadás eléréséhez a kutatások

---

⁷ nyilvános felvállalása az adott egyén szexualitásának

alapján az egyik legrövidebb út a személyes találkozás, amelyen keresztül *coming out*-ok mentén találkozhatnak a többségi társadalom az LMBTQ közösségek tagjaival. De az ellentétek miatti kiéleződött polarizáció ezt nem segíti elő, pedig a közvetlen találkozás a homoszexualitással vagy az LMBTQ közösséggel nagyban csökkenteni tudná a sztereotípiák és az előítéletek jelenlétét a társadalomban (BÉRES-DEÁK, 2015).

HOMOFÓBIA EURÓPÁBAN ÉS MAGYARORSZÁGON

Az előítélet egyik típusa a homofóbia. A kifejezés az 1960-as években jelent meg, mely az előítélet egyik formáját jelenti. A homoszexuálisokkal vagy életmódjukkal kapcsolatos ellenszenvet, gyűlöletet jelent. Megjelenhet fizikai erőszakban és verbális zaklatásban is (GIDDENS, 2008). Takács Judit (2011) megfogalmazásában a homofóbia elutasítást vagy félelmet jelent a homoszexualitástól. Az attitűdök funkcionális elmélete mentén, három kategóriát alkotott. Vannak tapasztalati attitűdök; az egyén korábbi, negatív tapasztalatait, melyeket egyes melegekkel vagy leszbikusokkal szemben tapasztalt, általánosítva vetíti a közösségre. A második kategóriába a védekező attitűdökkel rendelkezők tartoznak, akik azért homofóbok, mert a média és a politika általi információkra korlátozódik csak a tudásuk, ezáltal elzárkóznak a homoszexualitás fogalmától, fontosabb tényektől és adatoktól. A harmadik kategória a szocializációs attitűdök, melyek azt tükrözik, hogy az egyén azért vált homofóbbá, mert ezt a magatartást látta a családi környezetben. A korábbi kutatások és definíciók alapján mi a homofóbia alatt a homoszexuális egyénnel, életmódjukkal és kinézetükkel való ellenszenvet, elutasítást, diszkriminációt értjük, melyet különböző tényezők mentén vizsgáltunk, mint a szocializáció, vallás, média, politika stb.

Korábbi kutatások mentén elmondható, hogy bizonyos demográfiai jellemzőkkel rendelkező egyének sokkal elutasítóbbak a közösség tagjaival szemben. Európai viszonylatban megfigyelhető 26 európai országot vizsgálva, hogy az eredmények alapján, a nők sokkal toleránsabbak a férfiakhoz képest, továbbá azok, akik magasabban kvalifikáltak, nagyobb városokban élnek és a fiatalabb korosztályhoz tartoznak (ADAMCZYK, 2017; DOMBOS et.al. 2011; TAKÁCS, 2011, 2015; TAKÁCS – SZALMA, 2020). Összességében elmondható, hogy a modernebb, posztmaterialistább, urbanizáltabb és kevésbé vallásos országokban sokkal nagyobb a tolerancia és az elfogadás a homoszexualitással szemben (TAKÁCS, 2011). Az Európai Unió számos intézkedést hozott az LMBTQ jogok védelme érdekében. Az Európai Parlament által már a 2010-es évek elején megkezdődött a homofóbia gyűlöletbeszéd és erőszak elleni rendelkezés (TAKÁCS, 2015). Az Európai Unió 2022. május 17-e a homofóbia, transzfóbia és a bifóbia elleni világnappá nyilvánította. Ezzel az emberi jogokat és az alapvető szabadságot igyekeznek védeni és biztosítani.⁸

Az LMBTQ közösség tagjai érdekeik és jogaik növelése érdekében, mint például a házasság és gyerekvállalás, közösen lépnek fel a helyi és nemzetközi szintereken egyaránt (TAKÁCS et. al. 2008). Az Unióban az első ország, amely engedélyezte az azonos neműek házasságát Hollandia volt 2001-ben (TAKÁCS 2011), majd olyan országok következtek, mint Norvégia, Svédország, Belgium (TAKÁCS – SZALMA, 2022). Azokban az országokban, ahol engedélyezik a

---

⁸ Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/05/16/international-day-against-homophobia-transphobia-and-biphobia-17-may-2022-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/>

házasságkötést, a legtöbb esetben az örökbefogadás sem korlátozott (VISONTAI-SZABÓ–BENYUSZ, 2023). Több országban azonban tiltják, ilyen Lengyelország („anti-gender” kampány), Oroszország („homoszexuális propaganda”), Litvánia, Magyarország és számos poszt-szocialista országban egyaránt (TAKÁCS – SWART, 2021). A véleménybeli eltérést a gyermekek érdekének értelmezésének kettőssége adja. Az elfogadóbb országokban azon az elven adják örökbe a gyermekeket, hogy a gyerektől és a bizonytalan körülményeknél csak jobb helyre kerülhetnek. Míg a másik nézőpont az, hogy az azonos nemű szülők identitása személyiségváltozást eredményezne a gyerekekben, illetve a tradicionális szerepeket sem tudná közvetíteni (VISONTAI-SZABÓ–BENYUSZ, 2023). Tehát a szivárványcsaládok helyzete és megítélése is rendkívül eltérő az európai országok között.

A kapcsolódó hazai kutatások eredményei szerint igen alacsony elfogadottsági szintet mutat a homoszexualitás a társadalom körében (DENCŐ – SÍK, 2007; TAKÁCS, 2011; DUSA, 2011). Ezt reprezentálja a 2005-ben felvett CEORG-TÁRKI mintafelvételéből származó eredmény is, mely azt mutatja, hogy a magyar felnőtt társadalom 36% homofób, míg a későbbi eredmények alapján ez az arány 21% (TAKÁCS, 2011). Azaz a 2007-es kutatás szerint Magyarországon a homofóbia esélyesebb érintett csoportjai logisztikus regresszióval mérve a férfiak és a budapestiek. Az adatok alapján a fiatalok, 18-39 évesek 30%-a (ebből budapestiek 42%) a középkorúak, azaz a 40-59 évesek 37 %-a (ebből budapesti: 39%) és az idősebbek, azaz a 60 év felettiek 44%-a (ebből budapesti: 46%) körében jellemző a homofóbia (DENCŐ – SÍK, 2007). A szerzőpáros eredményei szerint a felsőfokú végzettség nem csökkenti a homoszexuálisokkal szembeni előítéletek kialakulását.⁹ Míg Takács Judit 2011-es eredményei alapján azok az egyének, akik alapfokú végzettséggel vagy szakmunkás végzettséggel rendelkeznek, községben vagy kisebb településen élnek és idősebb korosztályba tartoznak kevésbé toleránsak. Érdekes ellentmondás, hogy hiába magasabb a Budapestiek kapcsolathálóójában az LMBTQ emberek száma, mégis nagyobb eséllyel homofóbbok a fővárosiak. Takács további eredményei szerint a homoszexualitást a magyar társadalom elsősorban az egyén magánügyének tartja, ezt követi a devianciaként való meghatározás, majd a betegség definíció, az emberi jog, társadalom elleni bűn és végül az isten elleni bűn kategorizáció. Az LMBTQ emberek a homoszexualitást az „azonos nemű partnert választani emberi jog” megközelítést fogadták el leginkább (TAKÁCS, 2011).

Mivel jelen kutatásunkban a Debreceni Egyetem hallgatóival készítettünk fókuszcsoportos interjúkat, így a korábbi Debreceni Egyetemi kutatási eredményeket is érdemesnek gondoljuk áttekinteni. Dusa Ágnes (2011) a debreceni egyetemisták homoszexualitással kapcsolatos attitűdjeit, az LMBTQ közösséggel kapcsolatos előítéleteket, sztereotípiákat vizsgálta. 2008 és 2009 között 17 interjút készített 20 és 24 év közötti fiatalokkal. A mintában 10 heteroszexuális és 7 homoszexuális egyén volt. A felmérés idején maguk az érintett homoszexuálisok is devianciaként értelmezték a homoszexualitás jelenségét, ám azt az alapvető emberi jogi csoportba is besorolták, hiszen ragaszkodtak ahhoz, hogy úgy és azt szerethetik, akit csak akarnak. Így láthatóan érzik és kifejezik azt, hogy másabbak, illetve, hogy ezt mások nem minden esetben tartják normálisnak. A sztereotípiák egy konkrét megjelenési formája a hallgatók között, hogy a heteroszexuálisok fejében konkrét képek vannak a homoszexuális

---

⁹ Azonban Takács Judit (2007;2011;2015;2017) kutatásai alapján a felsőfokú végzettségük toleránsabbak a melegekkel szemben

férfiak kinézetéről, divatjegyeket megjegyezve egy sztereotipizált feminin, igényes, divattrendnek megfelelően öltözködő meleg férfit festenek le. Viszonylagos különbségtétel is jelen van a férfi és női homoszexuálisok leírása között, általában a leszbikusokról azt nyilatkozták, hogy sokkal színesebb réteg, nem olyan egyszerű őket jellemezni. A homoszexuálisok és leszbikusok magukat sokfélének, de a másik csoportot homogénebbnek látják, ugyanakkor ez egy természetes csoportdinamikai jelenség (DUSA, 2011). Érezhető a transzvesztitától való elhatárolódás, egyfajta „ők mások” jelenség figyelhető meg velük szemben. A homoszexuális alanyok nagy része korrigálja, ha összekeverik őket a transzvesztita/transzszexuális csoporttal. (DUSA, 2011) Így az LMBTQ közösségben is valamiféle polarizáció figyelhető meg.

Az elméleti részben a magyar szolidaritáshiányos társadalom viszonyulását mutattuk be a homoszexualitáshoz és az LMBTQ közösséghez. Tanulmányunk az LMBTQ közösséggel kapcsolatos társadalmi attitűdöket vizsgálja kétféle adatfelvétel eredményei alapján. A módszerek bemutatása és a hipotézisek, kutatási kérdések ismertetése után elsőként a kvantitatív, majd a kvalitatív vizsgálatunk eredményeit mutatjuk be. Kutatásunk eredményeit végezetül összevetjük a bemutatott korábbi magyar kutatási eredményekkel.

Módszerek bemutatása, hipotézisek, kutatási kérdések ismertetése

KUTATÁSI ADATOK ÉS MÓDSZER

Kvantitatív kutatásunk során a survey adatelemzés módszerével végzünk longitudinális vizsgálatokat. Az European Social Survey (ESS) SPSS adatbázisait használtuk fel, és a 2002 és 2020 között 2 évente publikált adatok kerültek feldolgozásra. Az elemzés fókuszában a magyarországi LMBTQ elfogadottság áll, ugyanakkor az adatok lehetőséget adtak arra, hogy nemzetközi összehasonlításban is leírható legyen az elfogadottság szintje.

Három függő változót definiáltunk, amelyek az LMBTQ elfogadottság különböző aspektusait méri, illetve az ezekből létrehozott index lett a negyedik függő változónk.

Függő változók:

- „*Hagyni kell, hogy a meleg férfiak, és a leszbikus nők szabadon éljék az életüket melegként és leszbikusként úgy, ahogy akarják.*” („szabadon” élni változó – általános dimenzió)
- „*Szégyellném, ha a közeli rokonaim között volna meleg férfi vagy leszbikus nő.*” („szégyen” változó – közvetlen dimenzió)
- „*A meleg férfpárokat és a leszbikus női párokat a gyermekek örökbefogadása terén a heteroszexuális párokéval megegyező jogoknak kellene megilletnie.*” („örökbefogadás” változó – jogi dimenzió)
- LMBTQ-index - az 1-5 skálán mért másik három függő változó átlagolásából hoztuk létre.¹⁰ Minden függő változó esetén a magasabb értékek nagyobb mértékű elfogadást jelentenek.

---

¹⁰ Úgy forgattuk a változókat, hogy mind egy irányba (nagyobb elfogadás) mutassanak. A Cronbach-alfa értékek azt mutatták, hogy a 2016-os, 2018-as és a 2020-as adatbázison is létrehozható a 3 változóból az LMBTQ-index.

Az első adatbázisok csak a „Hagyni kell, hogy a meleg férfiak, és a leszbikus nők szabadon éljék az életüket melegként és leszbikusként úgy, ahogy akarják.” változót tartalmazták. Azonban a 2016-os, 2018-as és 2020-as adatbázisba már mind a három változó bekerült, így ezeken az adatokon a négy függő változónkat elemeztük. Kutatásunk fókuszában elsődlegesen a 2020-as adatok szerepeltek, hiszen az adatfelvétel már beleesett az LMBTQ-ellenes időszakba. A 2020-as adatokon különböző háttérváltozók mentén néztük meg, hogy miként alakul az LMBTQ elfogadottság mértéke.

A vizsgált háttérváltozóink a nem, az életkor, az iskolai végzettség, a régió, a politikai beállítottság és a vallásosság voltak.

A 2020-as ESS adatfelvétel 30 európai országban történt, jelen pillanatban (2024. március) 22 ország¹¹ adatai elérhetőek, többek között Magyarországé is. A 37611 fős mintából 1849 a magyar alminta elemszáma.

Elemzésünk során elsősorban varianciánálizist (ANOVA)¹² alkalmaztunk, ami által megvizsgáltuk, hogy a különböző csoportokban (ország, nem, iskolai végzettség stb.) milyen mértékűek a választott függő változóink átlagai. A post-hoc tesztek (Tukey) pedig választ adtak arra, hogy van-e szignifikáns különbség a különböző átlagok között.

Kvalitatív kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy az egyetemisták narratívájában, hogyan jelennek meg az LMBTQ közösséggel kapcsolatos vélekedések. Továbbá azt vizsgáltuk, hogy milyen tényezők befolyásolják a véleménybéli különbségeket, illetve mennyire elfogadó a társadalom véleményük szerint és ő maguk a közösség tagjaival szemben. A nagymintás survey adatok elemzése mellett szükségesnek tartottunk egy puhább módszerrel történő mélyebb információgyűjtést a jelenség megértése kapcsán, annak érdekében, hogy mikroszinten is betekintést nyerhessünk az egyének helyzetébe, a különböző külső impulzusok (attrocitások, családi környezet stb.) behatására. Az ESS nagy kontextuális képet adott, melyet személyközelebbi helyzetben is vizsgálni kívántunk.

Kvalitatív, félig strukturált fókuszcsoporthoz interjúkat alkalmaztunk, melyet két csoportban vettünk fel 2022-ben. A két interjú két külön időpontban valósult meg, mely során két egymást követő évfolyamon az elsőéves szociológus hallgatókat kérdeztük meg (2022 tavaszán és 2022 őszén). A mintavétel hólabda módszerrel történt. A fókuszcsoporthoz összetételét és létszámát tekintve az első fókuszcsoporthoz 7 fő volt jelen, míg a második csoportban 4 egyén vett részt. A megkérdezett alanyok életkorát tekintve 19 és 23 év közé tehető. Mindenki városban élt a megkérdezés idején. A szülők végzettségét tekintve elmondható, hogy többnyire felsőfokú végzettséggel rendelkeznek az apák és az anyák is. Vallást tekintve ketten válaszolták azt, hogy tartoznak valamilyen vallási egyházhoz, csoporthoz (római katolikus, politeizmus) és többnyire vallásosnak is tekintik magukat. Egy tízig terjedő skálán tehát a megkérdezettek arányát tekintve 2,36 az aránya a vallásosságnak, amely azt mutatja, hogy a megkérdezettek nem vallásosak. Politikai elhelyezkedést tekintve két alany centrista, míg megoszlik az arány azok között, akik baloldali nézeteket vallanak, illetve akiket nem érdekel a politika.

---

¹¹ Belgium, Bulgária, Csehország, Egyesült Királyság, Észak-Macedónia, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Izland, Litvánia, Magyarország, Montenegró, Norvégia, Olaszország, Portugália, Svájc, Szlovákia, Szlovénia

¹² Az ANOVA akkor használható amikor a csoportok varianciája megegyezik. Amennyiben a Levene-teszt szignifikáns ($p < 0,05$) lett, akkor elvetettük annak nullhipotézisét, miszerint a csoportok varianciája megegyezik és ANOVA helyett a robosztusabb Welch-próbát használtuk. Welch-próba esetén a Tamhane's T2 post-hoc tesztet használtuk annak eldöntésére, hogy mely csoportok között van szignifikáns eltérés.

HIPOTÉZISEK

Kvantitatív kutatásunk során a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg:

H1: A nők elfogadóbbak az LMBTQ emberekkel, mint a férfiak (Dencső-Sík, 2007 és Takács, 2011 alapján)

H2: A fiatalok elfogadóbbak az LMBTQ emberekkel szemben, mint az idősebb korosztály. (Dencső-Sík, 2007 és Takács, 2011 alapján)

H3: Az alacsonyabb iskolai végzettség az LMBTQ emberek nagyobb fokú elutasításhoz vezet. (Takács, 2011 alapján)

H4: A jobboldali és a kormánypárti szavazók/szimpatizánsok körében alacsonyabb az LMBTQ emberek elfogadottságának mértéke, mint a baloldaliak és ellenzékiek körében. (Takács-Szalma, 2022 alapján)

H5: A vallásosak elutasítóbbak a LMBTQ közösséggel, mint a nem vallásosak. (Takács, 2011 alapján)

KUTATÁSI KÉRDÉSEK

Kvalitatív kutatásunk során a következő kutatási kérdéseket fogalmaztuk meg:

1. Az egyetemisták véleménye alapján mennyire elfogadó a társadalom az LMBTQ közösséggel szemben és mi befolyásolja elfogadásukat?
2. Az egyetemisták, elmondásuk alapján mennyire elfogadóak az LMBTQ közösséggel szemben?
3. Mi jellemzi a fiatal egyetemisták attitűdjeit?
4. Hogyan jelennek meg a válaszadók narratívájában az egyes LMBTQ alcsoporttal kapcsolatos vélekedések?

A European Social Survey eredményei

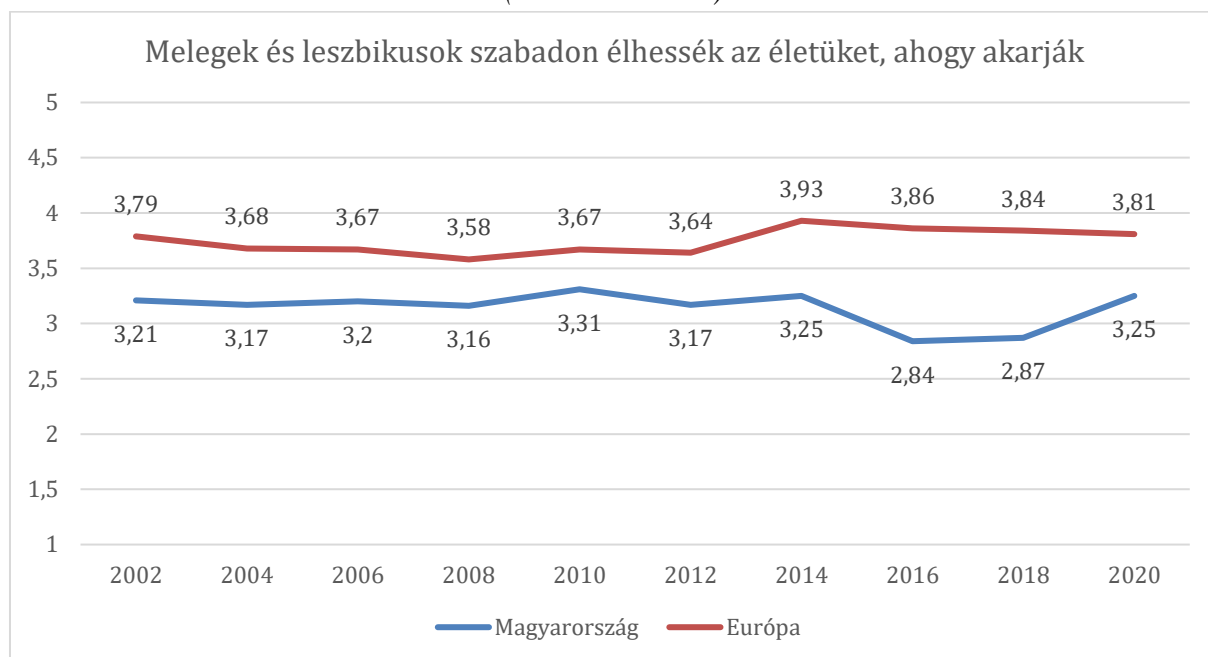
ÁLTALÁNOS DIMENZIÓ

Először a „szabadon élni” változó időbeli változását vizsgáltuk meg Magyarországon.¹³ (1.ábra) A változó átlagai 2002 és 2014 között stagnáltak, azonban ezt követően, 2016-ban és 2018-ban jelentősen visszaestek. A 2010 óta bekövetkező konzervatív politikai és értékrendbeli fordulat eredményei vélhetően ekkora érték be. Ugyanakkor 2020-ra némileg meglepő módon visszaállt a 2014-es elfogadottsági szint (3,25). Az európai átlag 2020-ban 3,81 volt, ami magasabb, mint a magyar. Az adatbázisban szereplő országok közül 2020-ban a magyarországi elfogadottsági szint Horvátországgal, Bulgáriával és Szlovákiával van egy szinten ebben a kérdésben ($p=1,000$). Észak- és Nyugat-Európában és Csehországban, valamint Szlovéniában ennél szignifikánsan magasabb ($p=0,000$) az elfogadottsági szint, ugyanakkor Litvániában, Montenegróban és Észak-Macedóniában szignifikánsan alacsonyabb ($p=0,000$).

---

¹³ Beforgattuk a változót, hogy a magas értékek mutassák az egyetértést az állítással, vagyis a nagyobb mértékű elfogadást.

1.ábra: Melegek és leszbikusok szabadon élhessék az életüket, ahogy akarják.
(ESS 2002-2020)

Forrás: saját szerkesztés az ESS 2002-2020 adatai alapján

KÖZVETLEN DIMENZIÓ

Második vizsgált változónk a „szégyen” változó. 2016 és 2020 között ennek a változónak az átlaga Magyarországon 2,86-ról 3,02-re, majd 3,37-re nőtt, vagyis nagyobb lett az elfogadás mértéke¹⁴, egyre kevésbé élik meg szégyenként az LMBTQ rokonokat a magyarok. (2.ábra) Azonban a 2020-as magyar adat így is elmarad az európai átlagtól (3,75). Ebben a kérdésben az észtekkel, a görögökkel és a horvátokkal vagyunk egy elfogadottsági szinten ($p=1,000$), hat kelet európai országban¹⁵ szignifikánsan alacsonyabb ($p=0,000$), Csehországban, Szlovéniában és az észak- és nyugat-európai országokban pedig szignifikánsan magasabb ($p=0,000$) az elfogadottsági szint.

JOGI DIMENZIÓ

A harmadik vizsgált változónk az „örökbefogadás”¹⁶ változó átlaga Magyarországon 2016 és 2018 között nem változott (2,22), azonban 2020-ra jelentősen, szignifikánsan ($p=0,000$) megnőtt (2,66). (2. ábra) A másik 2 dimenzióhoz képest egyértelműen az azonos nemű párok örökbefogadási jogának kérdésében a legelutasítóbbak a magyarok, ugyanakkor Európa többi országában is ez a tendencia figyelhető meg. Az európai elfogadottsági szintet (3,03) ebben az

¹⁴ A változó magas értékei azt mutatják, hogy a válaszadó nem ért egyet azzal az állítással, hogy szégyellené LMBTQ rokonait, vagyis a magasabb értékek nagyobb elfogadást jelentenek.

¹⁵ Litvánia, Szlovákia, Bulgária, Montenegró, Észak-Macedónia

¹⁶ Beforgattuk a változót, hogy a magas értékek mutassák az egyetértést az állítással, vagyis az örökbefogadás támogatását.

esetben sem éri el Magyarország. Ezen változó esetén a magyar elfogadottsági szint az észtektől, a csehektől és a horvátoktól szignifikánsan nem különbözik ($p=1,000$). Öt kelet-európai országban¹⁷ szignifikánsan alacsonyabb ($p=0,000$), míg Szlovéniában és Észak-Nyugat-Európában szignifikánsan magasabb ($p\leq 0,001$) az azonos neműek örökbefogadásának támogatottsága.

LMBTQ-INDEX

A negyedik függő változónk az előző 3 változóból létrehozott LMBTQ-index, ami egy összetett mutató, hiszen az LMBTQ emberek elfogadásának többféle dimenzióját tartalmazza. Ennek átlaga 2016 és 2020 között 2,64-ről 2,72-re majd 3,11-re nőtt, vagyis ez időszakban egyértelműen nőtt az LMBTQ emberek elfogadottsága Magyarországon. (2. ábra) Az európai átlagot (3,55) azonban így sem éri el 2020-ban a magyar LMBTQ-elfogadottsági szint. Európai összevetésben Magyarország Görögországgal és Horvátországgal van egy szinten ($p=1,000$), míg öt kelet-európai országban szignifikánsan kevésbé elfogadóak ($p=0,000$) az emberek (Bulgária, Szlovákia, Litvánia, Montenegró, Észak-Macedónia), Csehországban, Szlovéniában, Észak- és Nyugat-Európában azonban sokkal inkább ($p\leq 0,02$).

Összességében 2020-ban Észak- és Nyugat Európában a legmagasabb az LMBTQ-emberek elfogadottsági szintje, a vizsgált országok közül Izlandon. Kelet-közép európai összehasonlításban Szlovénia és Csehország a legprogresszívebb, de utána Magyarország és Horvátország következik, majd a többi kelet-európai ország lemaradva. Az LMBTQ emberekkel szemben messze legerősebb ország Észak-Macedónia.

2.ábra: Függő változók átlagai (ESS 2016, ESS 2018, ESS 2020)

	Szabadon élni / általános dimenzió	Szégyen / közvetlen dimenzió	Örökbefogadás / jogi dimenzió	LMBTQ- index
2016 Magyarország	2,84	2,86	2,22	2,64
2018 Magyarország	2,87	3,02	2,22	2,72
2020 Magyarország	3,25	3,37	2,66	3,11
2020 Európai átlag	3,81	3,75	3,03	3,55

Forrás: saját szerkesztés

¹⁷ Montenegró, Bulgária, Görögország, Litvánia, Szlovákia, Észak-Macedónia

MAGYARORSZÁGI LMBTQ KÖZÖSSÉG ELFOGADOTTSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

Különböző háttérváltozók mentén vizsgáltuk meg az LMBTQ elfogadottság mértékét. Ehhez a legfrissebb, a 2020-as ESS adatbázis magyar almintáját használtuk. Mind a 4 függő változónk átlagát megvizsgáltuk a háttérváltozók csoportjaiban és megnéztük van-e köztük szignifikáns eltérés.

Az ANOVA-vizsgálat azt mutatta, hogy a férfiak és a nők¹⁸ között csak az örökbefogadás kérdésében van szignifikáns eltérés ($p=0,004$). Az örökbefogadás változó átlaga a nők esetében 2,73, a férfiak esetében 2,55. Vagyis a nők támogatóbbak az azonos nemű párok örökbefogadási jogát tekintve, mint a férfiak.

Három különböző korcsoportban¹⁹ (fiatal, középkorú, időskorú) vizsgáltuk az LMBTQ elfogadottságot. Mind a négy függő változó esetében szignifikáns eltérést találtunk a korcsoportok átlagai között ($p=0,000$). A „szabadon élni” változó átlaga a fiatalok esetén 3,51, a középkorúak esetén 3,29, még az időskorúaknál 3,05. Mindegyik csoport között szignifikáns az eltérés ($p\leq 0,01$).

A „szégyen” változó átlaga a fiataloknál 3,50, a középkorúaknál 3,40, az időseké 3,22. Ebben az esetben a fiatalok és a középkorúak elfogadottsági szintje között nincs szignifikáns különbség ($p=0,120$), viszont az időskorúak átlaga a másik 2 csoportnál szignifikánsan alacsonyabb ($p\leq 0,03$).

Az „örökbefogadás” változó átlaga a fiataloknál 2,95, a középkorúaknál 2,61, az időskorúaknál 2,53. A középkorúak és az időskorúak átlaga közti eltérés nem szignifikáns ($p=0,490$), ugyanakkor a fiatalok átlaga szignifikánsan magasabb, mint a másik két korcsoporté ($p=0,000$). Az LMBTQ-index átlaga a fiataloknál 3,38, a középkorúaknál 3,11, az időskorúaknál 2,94. Mindegyik csoport átlaga között szignifikáns ($p\leq 0,01$) az eltérés. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a korcsoportok között nagy különbségek vannak az LMBTQ elfogadottság szintjében, a fiatalok a legelfogadóbbak, az idős korosztály pedig a leginkább elutasító.

A következő vizsgált háttérváltozónk a legmagasabb iskolai végzettség volt. 3 kategóriába csoportosítottuk a minta tagjait: alapfokú, középfokú és felsőfokú végzettségűek.²⁰ Mind a 4 függő változónk esetén szignifikáns eltérés figyelhető meg az iskolai végzettség-csoportok átlagai között ($p=0,000$).

A „szabadon élni” változó esetén az alapfokú végzettségűek átlaga 3,09, a középfokúaké 3,37, a felsőfokú végzettségűeké 3,50. A középfokú és a felsőfokú végzettségűek átlaga között nincs szignifikáns különbség ($p=0,261$), ugyanakkor mindkét csoport szignifikánsan elfogadóbb ebben a kérdéskörben, mint az alapfokú végzettségűek ($p=0,000$).

A „szégyen” változó esetén az alapfokú végzettségűek átlaga 3,22, a középfokúaké 3,46, a felsőfokú végzettségűeké 3,64. Ebben az esetben is a középfokú és a felsőfokú végzettségűek átlaga között nincs szignifikáns különbség ($p=0,148$), de mindkét csoport átlaga szignifikánsan magasabb, mint az alapfokú végzettségűeké ($p=0,000$).

Hasonló tendencia figyelhető meg az „örökbefogadás” változó esetén. Az alapfokú

---

¹⁸ A férfiak száma 699, a nők száma 1150 volt a mintában.

¹⁹ A kor változót 3 csoportba kategorizáltuk: 15-34 évesek: fiatalok (N=426), 35-59 évesek: középkorúak (N=767), 60 feletti: időskorúak (N=656).

²⁰ Az alapfokú végzettségűek száma 917, a középfokú végzettségűek száma 632, a felsőfokú végzettségűek száma pedig 290 a mintában.

végzettségük átlaga 2,46, a középfokúaké 2,82, a felsőfokú végzettségüké 2,93. A középfokú és a felsőfokú végzettségük átlaga között most sincs szignifikáns különbség ($p=0,473$), ugyanakkor mindkét csoport átlaga szignifikánsan magasabb, mint az alacsony végzettségüké ($p=0,000$).

Az LMBTQ index átlaga az alacsonyoknál 2,93, a középfokúaknál 3,24, a felsőfokú végzettségűknél 3,39. Az alacsony végzettségűek LMBTQ-elfogadottsági szintje szignifikánsan alacsonyabb ($p=0,000$), mint a magasabb iskolai végzettségűeké. A középfokú és a felsőfokú végzettségűek elfogadottsági szintje között nincs szignifikáns különbség ($p=0,148$).

Ha megnézzük az apa és az anya iskolai végzettségét²¹, akkor ugyanezt a tendenciát láthatjuk. Mindkét esetben az alacsony végzettségű szülők esetén az LMBTQ elfogadottság mértéke szignifikánsan alacsonyabb, mint magasabb szülői iskolai végzettség esetén ($p=0,000$). Ugyanakkor az, hogy középfokú vagy felsőfokú végzettségű a szülő, az már nem okoz szignifikáns különbséget az LMBTQ közösség elfogadottsága tekintetében.²² Ezen eredmények részben annak is betudhatóak, hogy a felsőfokú végzettségűek aránya viszonylag alacsony mind a mintában, mind a szülők esetén, ami nagy standard hibával és ezáltal széles konfidenciaintervallummal jár, és mindezek miatt a valódi különbségek statisztikailag nehezen kimutathatóak.

A megyéket 3 NUTS1 régióvá kódoltuk át (HU1: Közép-Magyarország, HU2: Dunántúl, HU3: Alföld és Észak).²³ Mind a négy függő változónk esetén szignifikáns eltérés van a csoportok átlagai között ($p<0,05$). A „szabadon élni” változó esetén Közép-Magyarországon 3,07, a Dunántúlon 3,32, Alföld és Északon 3,36 az átlag. A közép-magyarországiak LMBTQ elfogadottsága tehát szignifikánsan alacsonyabb ebben a kérdésben a másik 2 régióban élőkénél ($p<=0,002$).

A „szégyen” változó átlaga a közép- magyarországiak körében 3,32, a dunántúliak esetén 3,52, Alföld és Északon 3,30. Ebben az esetben a dunántúliak elfogadottsági szintje szignifikánsan magasabb ($p<0,03$), vagyis kevésbé szégyellik meleg rokonukat, mint a másik 2 régióban élők. Az „örökbefogadás” változó átlaga Közép-Magyarországon 2,74, a Dunántúlon 2,72, Alföld és Északon 2,54. Ebben a kérdésben az Alföldön és Északon élők szignifikánsan ($p<0,05$) kevésbé támogatják az azonos nemű párok örökbefogadási jogait, mint a másik két régióban élők.

Az átlagolt LMBTQ-index úgy alakult, hogy annak értéke Közép-Magyarországon 3,06, a Dunántúlon 3,21 és Alföld és Északon 3,09. Ez azt jelenti, hogy a Dunántúlon összességében szignifikánsan magasabb az LMBTQ elfogadottság mértéke, mint a többi régióban ($p=0,06 \approx 0,05$).

A politikai beállítottságot több szempontból is megközelítettük. Először politikai szimpátia alapján hoztunk létre csoportokat. Attól függően, hogy mely párthoz érzi közel magát a megkérdezett, létrehoztunk kormánypárti és ellenzéki szimpatizáns csoportokat.²⁴ Mind a 4 függő változónk esetén erősen szignifikáns eltérés ($p=0,000$) figyelhető meg. A szabadon élni (3,59 vs 2,87), a szégyen (3,70 vs 3,16), az örökbefogadás változó (3,08 vs 2,19) és az LMBTQ-

---

²¹ Apa iskolai végzettsége: alacsony (N=1421), középfokú (N=247), felsőfokú (N=102), anya iskolai végzettsége: alacsony (N=1324), középfokú (N=388), felsőfokú (N=91)

²² Az apa iskolai végzettsége ($p=0,073$) és az anya iskolai végzettsége ($p=0,116$) sem mutat szignifikáns eltérést az LMBTQ index esetén e 2 csoport között.

²³ Elemszám: Közép-Magyarország (N=563), Dunántúl (N=606), Alföld és Észak (N=680)

²⁴ A Fideszhez és a KDNP-hez közel állókat kormánypárti szimpatizánsként (N=365), a többi párthoz közel állókat ellenzéki szimpatizánsként (N=291) kódoltuk.

index (3,40 vs 2,81) esetén is az ellenzéki szimpatizánsok átlagai a magasabbak, vagyis elfogadóbbak az LMBTQ emberekkel szemben, mint a kormánypárti szimpatizánsok.

A következő megközelítésben aszerint alkottunk 2 csoportot (kormánypárti, ellenzéki)²⁵, hogy kire szavaztak a 2018-as országgyűlési választáson. Az eredmények nagyon hasonlóak, a szabadon élni (3,54 vs 2,97), a szégyen (3,54 vs 3,11), az örökbefogadás változó (3,02 vs 2,35) és az LMBTQ-index (3,49 vs 2,75) esetén is az ellenzéki szavazók átlagai szignifikánsan magasabbak ($p=0,000$), egyértelműen magasabb körükben az LMBTQ emberek elfogadottsága, mint a kormánypárti szavazóknál.

Ezután az önmeghatározáson alapuló bal-jobb Likert-skálát 3 csoportba (baloldali, centrista, jobboldali)²⁶ soroltuk és megnéztük ezen csoportokban a függő változók átlagait. Mind a 4 függő változó esetén szignifikáns eltérések figyelhetők meg a csoportok között ($p=0,000$). A „szabadon élni” változó esetén a jobboldaliak átlaga (3,04) szignifikánsan alacsonyabb ($p=0,000$), mint a centristáké (3,45) és a baloldaliaké (3,59). A „szégyen” változó esetében is a jobboldaliak (3,17) szignifikánsan elutasítóbbak a meleg rokonaikkal, mint a centristák (3,43) és a baloldaliak (3,62). Az „örökbefogadás” változó esetén minden egyes csoport átlagai között szignifikáns különbség ($p\leq 0,003$) van, a baloldaliak (3,20) a legtámogatóbbak, őket követik a centristák (2,73), majd a jobboldaliak (2,48). Így az LMBTQ-indexet vizsgálva is az látható, hogy a csoportok átlagai között szignifikáns az eltérés ($p=0,001$). A baloldaliak (3,49) a leginkább elfogadóak, majd a centristák (3,23) és végezetül a jobboldaliak (2,92) a legelutasítóbbak az LMBTQ emberekkel szemben.

Utolsó háttérváltozónk a vallásosság, amelyet szintén több szempontból megvizsgáltunk. Az önmeghatározáson alapuló vallásosság mértékét három csoportba (nem vallásos, valamennyire vallásos és nagyon vallásos)²⁷ soroltuk. Mind a 4 függő változónk esetén szignifikáns eltérés figyelhető meg a csoportok között ($p=0,000$). Minden esetben arra az eredményre jutottunk, hogy a nagyon vallásosak szignifikánsan ($p<0,05$) elutasítóbbak az LMBTQ emberekkel szemben, mint a másik 2 csoport, ugyanakkor a nem vallásosak és a valamennyire vallásosak között nincs szignifikáns különbség az LMBTQ elfogadottság tekintetében. Az LMBTQ-index átlaga a nem vallásosak esetén 3,26, a valamennyire vallásosak esetén 3,20, a nagyon vallásosaknál pedig 2,91.

Az intézményi vallásosság háttérváltozónk azt mutatja, hogy a megkérdezett hivatalosan tartozik-e valamilyen valláshoz vagy felekezethez.²⁸ Mind a 4 függő változó esetén szignifikáns ($p\leq 0,05$) eltérés van a 2 csoport között. Azok, akik nem tartoznak semmilyen valláshoz vagy felekezethez elfogadóbbak az LMBTQ emberekkel szemben.²⁹ Összességében elmondható, hogy a vallásos emberek elutasítóbbak az LMBTQ emberekkel szemben, mint a nem vallásos emberek.

---

²⁵ A kormánypárti szavazók száma 576, az ellenzéki szavazóké 476 volt a mintában.

²⁶ Elemszám: baloldali (N=344), centrista (N=453), jobboldali (N=793)

²⁷ A 0-10 skálán mért mennyire vallásos Ön változót kódoltuk 3 csoportba 0-1: nem vallásos (N=471), 2-5: valamennyire vallásos (N=733), 6-10: nagyon vallásos (N=609). Egyrészt az elemszámok viszonylag egyenletes eloszlása miatt választottuk ezt a kódolást. Illetve az 5-ös középső értéket sokan választották (317) és azt a kutatói döntést hoztuk meg, hogy aki ennél vallásosabbnak tartja magát azt már a nagyon vallásos csoportba kategorizáljuk.

²⁸ Elemszám: Tartozik valamilyen valláshoz vagy felekezethez (N=1126), nem tartozik semmilyen valláshoz vagy felekezethez (N=690).

²⁹ A szabadon élni (3,32 vs 3,21), a szégyen (3,50 vs 3,29), az örökbefogadás (2,95 vs 2,48) változók és az LMBTQ-index (3,27 vs 3,01) esetén is magasabb a nem valláshoz/felekezethez tartozók átlaga.

AZ ESS KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE

Az eredményeink azt mutatják, hogy alapvetően az idősebbek, alapfokú végzettségűek, jobboldaliak, vallásosak körében alacsonyabb az LMBTQ emberek elfogadottsága, ami részben összecseng a korábbi kutatási eredményekkel (DENCŐS – SÍK, 2007) (TAKÁCS, 2011).

2016 előtt csak egy változó mérte az LMBTQ elfogadottságot, de az alapján az látható, hogy Magyarországon 2014-hez képest 2016-ban és 2018-ban csökkent az elfogadottsági szint mértéke, de az 2020-ban a melegellenes hangok ellenére visszatért a 2014-es szintre. Ez vélhetően azzal is magyarázható, hogy amint megindul az ellenségképzés, illetve polarizálódik a társadalom, akkor pont az ilyen helyzetekben jelenik meg a társadalmi szolidaritás is, hiszen a társadalom jelentős részének van egy tűréshatára, amikor már felszólal az igazságtalanság ellen. Erre egy jó példa a 2022-es a „gyermekvédelmi” népszavazás is, amikor, több mint 1,5 millió ember szavazott érvénytelenül, így érvénytelen lett az LMBTQ-ellenes referendum.

Azt, hogy eredménytelen az LMBTQ-ellenes politika az IPSOS nemzetközi kutatása is alátámasztja, hiszen 2013 és 2023 között 30%-ról 47%-ra nőtt Magyarországon az azonos neműek házasságát támogatók aránya, amely növekedés megfelel a nemzetközi trendeknek (IPSOS, 2023).

A fókuszcsoportos vizsgálat eredményei

A fókuszcsoportos beszélgetések elején egy rövid kérdőívet töltöttünk ki az alanyokkal, mely rövid demográfiai kérdéseket, illetve az ESS eredményeivel összekapcsolható kérdéseket tartalmazott. Ezek után egy pár perces kisfilmet vetítettünk le a résztvevőknek, melynek címe „In a Heartbeat”³⁰, amely az iskolában történő homoszexualitás és szerelem felvállalásáról szól két fiú vonatkozásában. Majd megkértük őket, hogy a film alatt írják fel, hogy milyen érzéseket, felvetéseket keltettek bennük a látott képsorok. Nem mindenkinél egyértelműen az adott LMBTQ közösség/homoszexuális vonzalom reprezentációja jelent meg a filmet látva: az első csoport esetében maga a szerelem érzése és megélése került elősorban említésre, a második csoportnál a kétségbeesés, szégyen érezte a titokban való megélése által a szabad asszociáció során. Mindkét beszélgetés során megjelent a szomorúság, félelem és kínos érzet. Az első fókuszcsoport esetében először körül írták, míg a második csoport esetében azonnal az LMBTQ közösség feltárására került sor, mely után mindkét csoportnál előkerült a mozaikszó kibontása és a tagok pozicionálása a társadalomban (előítélet, diszkrimináció, megjelenés, elfogadás) és az elfogadásukat befolyásoló tényezők. Ennek kapcsán az interjúk során mindkét csoportban történt coming out, 11 főből összesen 4 vállalta nyíltan.

Az interjúk során az alanyok által megfogalmazott érzelmek és vélemények mentén kitértünk a későbbi beszélgetés mentén különböző dimenziókra, mint: a család és oktatás; vallás; média és politika; ön- és közelfogadás; az elfogadást befolyásoló tényezők (tapasztalatok, településtípus, életkor, végzettség, vallás, értékrendszer, médiareprezentáció, politikai kontextus, külső megjelenés).

A dimenziók logikai vonulatát tekintve, megemlítették a film által kiváltott érzelmek és megélés kombinációja által a legközelebb álló szocializációs és érzelmi közeget, a családot és

---

³⁰ Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=2REkk9SCRn0&t=63s>

a másodlagos, intézményi szocializációs közeg hatását, mint például az oktatási rendszert. Kitértek az ezt befolyásoló és körülövező kulturális és értékrendszerre, amely során a vallásra következtek. Ezen dimenziók kontextusát figyelembe véve jelent meg a média és politika témaköre. Mindezen dimenziók hatása és befolyása képi az utolsó, azaz az ön- és közelfogadás dimenzióját, amely a személyes önelfogadás kérdését és a társadalmi elfogadás kérdéskörét veszi górcső alá. Mindezen felsorolt dimenziók kölcsönhatással vannak egymásra (példaképpen a családi szocializáció mentén egy elfogadó család könnyebben elérheti, hogy mind az LMBTQ tag közvetlen környezete, mind az adott egyén saját magával szemben elfogadóbb legyen) ezért a dimenziók nem homogéneen értendők.

Ezen logika mentén fogjuk bemutatni az eredményeinket.

ÉLETTÉR: SZOCIALIZÁCIÓS SZÍNTEREK

Elmondható, hogy számos befolyásoló tényező van, mely meghatározza az egyének vélekedését a közösség tagjaival szemben, ilyen például az egyén szocializációja, a családi, baráti közege, a körülötte élők véleménye, az életkora és a vallása (TAKÁCS, 2011), melyek a fókuszcsoporthoz beszélgetések során is mind előjöttek.

Mindkét fókuszcsoporthoz hangsúlyosnak vélték a szocializációt, mint befolyásoló tényezőt, a hagyományokat és a családi intézményt, tehát a heteronormativitást, mely csak a heteroszexualitást fogadja el kizárólagos normaként, ezzel a család fogalmát is lehatárolva (GREGOR– RÉDAI, 2015; GYORGYOVICH– PÁRI, 2024). Ehhez kapcsolódóan Takács (2011) a homofóbia harmadik kategóriájába sorolta a családi környezetben kapott impulzusokat, mint szocializációs attitűdöt.

„Igen, sajnos nem mindenkinek adatik meg egy olyan támogató környezet, amiben teljesen fel tud oldódni és fel tudja vállalni azt, hogy ő nem a konvencionális módon vonzódik a társaihoz. Tarthat attól és emiatt nehezen fejezheti ki az érzéseit, hogy mondjuk a családjá vagy akár ahogy a kisfilmben az iskolatársai mit fognak gondolni róla.” (2.f. I)³¹

Családi viszonyokat tekintve mindkét fókuszcsoporthoz kiemelték az interjúalanyok a férfi szerepet, melyek; a családfenntartás, a családfő, apa, férj szerepeket, melyek kérdésessé válnak, illetve a második csoport esetében felmerült az utódlás kérdése is, mely a homoszexuális párok esetében törvényileg is korlátozott az örökbefogadás szempontjából. Ezen hagyományok szakításával sok esetben nehezen értenek egyet a társadalom bizonyos tagjai, mivel a tradicionális szerepét nem tudná ezáltal betölteni az LMBTQ egyén (PÁLMAI – PIKÓ, 2006; VISONTAI-SZABÓ– BENYUSZ, 2023), mely a homofóbia kialakulásában is szerepet játszik.

„Oh, amit mindig hallok ilyen érvek, hogy úristen akkor a vérvonal meg, hogy nem lesz gyerek meg ilyenek, amik így hülyeségnek tartok, de szerintem amúgy nem kéne szégyenkezniük valakinek emiatt, mert ez egy teljesen természetes dolog, hogy egy másik személyt szeretünk.” (2.f. G)

---

³¹ Az idézetek után feltüntetjük a fókuszcsoporthoz számát és az alany névkódját (pl. 2.f.I – második fókuszcsoporthoz H nevű alanya). Az alany névkódját annak érdekében, hogy ne legyen beazonosítható módosítottuk.

Családi közeget tekintve megkérdeztük az alanyokat, hogy véleményük szerint milyen tényezők befolyásolhatják a családtagokat abban, hogy mennyire elfogadóak az LMBTQ közösséggel szemben. A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során felmerült az életkor, településtípus, és iskolázottság, mint tényező. Az alanyok azt fogalmazták meg, hogy a családtagjaik között a legmarkánsabb befolyásoló tényező a korkülönbség az elfogadás tekintetében, mely Takács 2011-es tanulmányában is megfigyelhető. Elmondható az interjúalanyok tapasztalatai szerint, hogy főként idősebb családtagjaik nem elfogadóak és a témáról is negatívan nyilvánulnak meg, vagy kerülnek azt, melyre az iskolai végzettség is hatást gyakorol meglátásuk szerint. A szexualitás megélésének témaköre az elmúlt 20-30 évben nagyobb társadalmi érdeklődést tudhat magáénak és ez az eltérő generációk értékkonfliktusát is képezheti. A szerepvállalásnak, tradícióknak, öröklésnek a kérdésköre is ide kapcsolható.

„Az én családom esetén szerintem köze van ahhoz, hogy milyen az iskolázottság, illetve, hogy milyen hamar kellett felnőniük, mert azt tudom, hogy általában a legtöbb embert itt 13 - 15 évesen ők már elmentek dolgozni és abban az időben erről nem is tanultak gondolom és így nehéz erről már most tanulniuk. Viszont nekem pont van egy ilyen ellen vagy pozitív példa, hogy anyum is szakmunkásképzőbe járt, de a mai napig, hogyha valamiről beszélünk, ő érdeklődik és szeretne többet tudni.” (2.f. G)

Az interjúalanyok ezek mentén kiemelték a településtípust, mely során megfigyelhető, hogy a kisebb településeken előregedő társadalom van jelen, sokkal zártabb a közösség, kevésbé elfogadóak az alanyok véleménye szerint, mely az elfogadás hiányával is együtt jár. A 2007-es (DENCŐSŐ– SÍK, 2007) eredményekkel szemben az ezt megelőző Debreceni Egyetemistákat célzó kutatás (DUSA, 2011) és jelen kutatásban megjelenő vélemények is azt mutatják, hogy a nagyobb városok akár Budapest is egy potenciálisan elfogadóbb hely imázsát képviselik.

„Azzal egyetértek, hogy vannak olyan területek Magyarországon, ahol szabadabban lehet ezt kezelni, de szerintem Magyarországon belül is vannak óriási különbségek, mert amíg mondjuk egy fővárosi, aki egész életében mindenféle embert lát, és már semmin nem ütközik meg, fel sem kapja a fejét az utcán senkire az mondjuk talán sokkal elfogadóbb, mint egy ilyen leszakadó országrészben élő, kicsit elhatárolt ember, de az tényleg igaz, hogy Magyarországnál sokkal rosszabb helyek is vannak. Szerintem mindenhol lenne tér még fejlődésre.” (2.f. I)

Az alanyok véleménye szerint, a mostani lakhelyüktől eltérő településen szívesebben vállalják fel a nemi identitásukat mind ők mind pedig az LMBTQ tagok. A zárt közösség kapcsán felmerült a család véleményének szerepe is a felvállalás aspektusában. Megemlítették a szülők kapcsán, hogy megjelenhet a szégyenkezés részükről, amely abból adódhat, hogy félnek a stigmától és a megbélyegzéstől és ennél fogva csökken az LMBTQ tagok helyben maradási kedve ebben az aspektusban, amit Béres-Deák (2015) írása is alátámaszt.

Az interjú során felmerült az iskolák szerepe, miszerint már általános iskolában fontos a tanárok részéről, hogy mit közvetítenek, milyen normák mutatkoznak meg a nevelésben és tanításban. Ennél fogva a nyílt elutasítás kihat az egyének további véleményére a közösség kapcsán. Tapasztalataik alapján elmondható, hogy számos inzultus érheti a diákokat az oktatók részéről is a középiskolákban azért, mert ő nem heteroszexuális, míg a felsőoktatásban sokkal elfogadóbb közeget találtak.

„Ugye az oktatásban egy tök fontos dolog az, hogy valamennyire így egy sablonra húzzák rá a gyerekeket és bele tudják tuszkolni egy olyan formába, amivel olyan embereket nevelnek, akik tökéletesen beleillenek a társadalomba... Mármint úgy értem, hogy ez sem illik, hogy vagy ha mondjuk valaki nem heteroszexuális és akkor ezáltal is egy kicsit megbélyegzettnek érzi magát, vagy ilyen formában, mert nem illik bele abba a formába.” (2.f. I)

„Szerintem pont ott nem számít már ennyire, szemben mondjuk egy oktatási intézményben. Tehát már az egyetem is sokkal elfogadóbb közeg, tehát mondjuk, ha valaki általános iskolában van a munkahelye és ott, vagy még középiskolában.” (1.f. L)

Hátrány számos dimenziót tekintve érheti az LMBTQ közösséget, akár a szocializációs szintereket is tekintve, amelyek lehetnek a családi, iskolai/intézményi, melyekről eddig szó volt. Ide kapcsolódóan fontos megemlíteni a vallást, mint befolyásoló tényezőt, melyet az alanyok említettek, melyet a következőkben tárgyalunk.

KULTURÁLIS ÉS ÉRTÉKRENDSZER

Mind a két beszélgetés során felhozták a vallást, mint az elutasításban szerepet játszó tényezőt (GREGOR– RÉDAI, 2015). Az első fókuszcsoporthoz tartozók számára a gyökerekhez tértek vissza, azaz, hogy a Biblia miket tartalmaz. Összességében a Bibliában a vallási értékek között nem szerepel más, mint férfi és női kapcsolat, Ádámól és Évától indul ki ennél fogva más nemi összetételű párkapcsolat nem létezik számukra. Ahogy az a keresztény egyház normái mentén is látszik nem támogatják az LMBTQ tagok házasságát és párkapcsolatát. Azonban még a vallási közösségben is vannak ellenvélemények.

„Merthogy a biblián alapul az egész vallás. Ádám és Éva van, nem pedig Béla.” (1.f. O)

„Ha jól emlékszem Ferenc pápa mondta, hogyha valaki szereti Istent, akkor neki mindegy, hogy milyen a szexualitása.” (1.f. Re)

Más aspektusból is beszéltek a vallásról a második fókuszcsoporthoz tartozók beszélgetés során. Felmerült a vallásos iskolákban jelen lévő diszkrimináció és előítélet nem heteroszexuális diákokkal szemben. Arról számoltak be tapasztalataik alapján, hogy mértékében eltérhet, de valamilyen formában jelen volt a középiskolában a diszkrimináció. Nyíltan elítélték azokat a diákokat, akik az LMBTQ közösséghez tartoztak, továbbá betegnek titulálták őket, bűnnek vélték, amit ők csinálnak, tehát, mint deviáns viselkedés is megjelenik.

"... nekem volt a hittan tanárom és ő amúgy református volt és ő rendes volt meg elfogadó, viszont szerintem az is hozzátartozik, hogy valaki csak így teljesen normálisnak veszi, hogyha valaki hetero és nagyon sokszor volt, hogy személyesen beszélgettünk, amiben például mondta, hogy hogy lesz a bál is, hogy a bálra már szereztem-e magamnak herceget ilyesmi, és maga az, hogy már rögtön csak arra tudnak gondolni, hogy csak ez létezik. Nem is gondolnátok és hogy ez is ilyen. Nem bántó, nem is pozitív, ilyen semleges, de mégis attól így valakinek rosszul eshet." (2.f. G)

„Nálunk volt egy hittan tanár és mondta, hogy egyébként a bácsinak meleg a fia, de hogy azt mondta, hogy ezek az emberek olyanok, mint a fogyatékkal születettek, hogy türelmesnek kell lenni velük, mert hát nem tehetnek róla, hogy ők ilyenek. Meg hogy bűnös emberek. Türelmesnek kell lenni velük, mert, minthogyha tényleg egy ilyen nem tudom, szellemi elmaradottság járna együtt vagy nem képesek az LMBTQ közösségnek a tagjai ugyanúgy funkcionálni, mint egy normális ember és hogy nem baj, el kell őket így fogadni, türelmesnek kell lenni velük, mert ők ilyenek.” (2.f. I)

További negatív jelzőket soroltak még fel, mely az abnormális, betegség, kitaláció, bebeszélés, divat, ami korábbi kutatásban is megfigyelhető (TAKÁCS, 2011). A divatot jobban kifejtve az alanyok azt tapasztalták, hogy megjelenik a közösséghez való tartozás divatként való értelmezése, „divatmeleg” (DUSA, 2011), mert ezáltal különlegesnek érezhetik magukat és tartozhatnak valahová. Megjelent a média jelenléte is, miszerint nem csak élő szóban, hanem online platformon is találkoztak azzal, hogy a közösség tagjait ledegradálják és betegnek titulálják. A betegség kapcsán felmerültek az átnevelőtáborok (melyek főként vallási, keresztény táborok voltak), míg az első esetben ezen kívül a gyógyszerkísérletek, melyek során az egyén tudatán keresztül akarták megváltoztatni őket.

„Láttam ilyen dokumentumfilmet ilyen átnevelő táborokba küldték a gyerekeket. Erre nem tudok mit mondani és szó szerint gyógyszerelték őket és különböző módszerekkel akarták kiűzni belőlük a démont meg a sátánt meg egyébeket. A szülő, hogy tehet ilyet a gyerekével.” (1.f. L)

MÉDIA- ÉS POLITIKAI REPREZENTÁCIÓ

Mindent egybevetve a reprezentálás, érzékenyítés és elfogadás miatt nőtt meg a láthatósága az LMBTQ közösségnek a médiában is annak ellenére, hogy milyen törvénykezési vagy politikai súlyokat helyeznek ezekre a közösségekre (lásd pl: örökbefogadás korlátozása, házasság alkotmányos tilalma, „pedofilelles törvény”, „gyermekvédelmi törvény”). Viszont másodrészt a médiában való reprezentáltságuk, illetve a közösségi eseményük, a Pride kérdésköre mind a két csoportból viszonylag negatív visszhangot váltott ki. Alapvetően egyetértenek abban a kérdéskörben az alanyok, hogy a médiában, az interneten, a filmekben való reprezentálási szándék egy jó és hasznos jelenség. Viszont túlzott megjelenéssel

ellenszenvet válthat ki a társadalom tagjai irányába, legyen ez a túlzott média reprezentáció vagy akár a Pride (VIDA, 2023).

„Mert most az élethez van joguk, meg minden egyébhez, de az, hogy nem házasodhatnak nem értem, hogy az kinek és miért fáj.” (1.f. L)

Sok esetben az LMBTQ közösség és ezen maga a téma is ismeretlen sok ember számára, amely hiszékenyebbé, félrevezethetőbbé teszi az embereket. A média jelenléte hatására az egyéneknél felmerülhet az igény az alaposabb információgyűjtésre is. Az alanyok véleménye szerint az egyének és elfogadás szempontjából fontos a nagyobb fokú tájékozottság. Mind a két fókuszcsoportban megjelent az egyetértés, miszerint a médiában, politikában megjelenő negatív visszhang (TAKÁCS et al. 2022), mint a törvénymódosítás, pedofilelles törvény (VIDA, 2023) is tükrözi az LMBTQ közösség ellenségkép képzését (GREGOR–RÉDAI, 2015; TAKÁCS et al. 2022). Mindezek mentén érthető lehet a Pride szerepe is, mely az elfogadást hivatott elősegíteni, ámbár már sok esetben LMBTQ-propaganda megnyilvánulásnak tartják egyesek.

„Utaztam egy autóban apukámmal ... Ő mondta, hogy ő ezekkel a mostani törvénymódosításokkal meg ezekkel, hogy ő ugye utánanézett ennek az egész meleg közösségnek és hogy ő igazából most érzi azt, hogy el tudta őket fogadni, hogy ennyire ellene mentek és most értette meg igazából, hogy a Pride is igazából egy ilyen úgymond azért van, hogy elfogadják őket. (...) Szerintem a törvénymódosítások kicsit a javukra váltak, sok ilyen ember, akik kicsit ellenük volt, most jobban megértette vagy másként látja ezt a dolgot. (...) Tehát most sokkal jobb lenne árva gyerekeknek hogyha családban nőnének fel, tehát ilyen téren nincs szabadságuk. De ki lehet játszani.” (1. f. K)

„Ez általánosságban elmondható bármilyen országban, hogy egy kormány tök ügyesen tudja tematizálni a közbeszédet és úgy ahogy akarja. Hogyha éppen ahhoz van kedve, hogy valamilyen csoportot, akár legyen az szexuális kisebbség, hogy őket céltáblára tűzik, akkor annak elég erős hatása tud lenni, főleg, hogyha egy ember mondjuk nem találkozik más imputtal csak azzal, amit mondjuk egy hipotetikus ilyen kormány médiából be tud fogadni. Szerintem ez az, ami Magyarországon kicsit negatív irányba viszi a dolgokat vagy nem annyira kicsit. Könnyű hatással lenni az emberekre ilyen olyan okok miatt és ezt meg is próbálják.” (2.f. I)

A negatív kép generálása nehezíti az LMBTQ közösség integrációját a társadalomba, és ez a fajta hátrány, mind közösségi, mint pedig személyes szorongást, zárkózást eredményezhet (TÓTH, 2008; DUSA, 2011). A média és a politikai propaganda általi ellenségkép mutatása és láttatása hatással van a közvéleményre. Mindezek hatására az egyéneknél is kialakulhatnak előítéletek és sztereotípiák, melyek a kialakult képekre is hatással vannak, amelyek nem segítik az elfogadás növelését.

ÖN- ÉS KÖZELFOGADÁS

Ebben a részben szó lesz arról, milyen kép alakult ki az alanyokban az LMBTQ közösségről, milyen tapasztalataik vannak az elfogadás és az önfogadás tekintetében.

Arra voltunk kíváncsiak, hogy amikor a fókuszcsoporthoz tartozók az LMBTQ közösség egy tagjára gondolnak, milyen elképzelésük van az egyénről külső jegyek alapján. A korábbi kutatás során volt olyan, aki elsősorban férfira asszociált (DUSA, 2011), mivel jobban elhatárolható, míg, ha nőről van szó, azt kevésbé lehet külső jegyekkel leírni, illetve irányukba sokkal elfogadóbbak (TAKÁCS, 2021) ezáltal a férfi képe jelenik meg elsősorban, ha az LMBTQ közösségre gondolnak az egyének. Vizsgálatunkban is hasonló narratívák jelentek meg.

„Nekem például egy magas, vékony pali ugrik be, ha meleg férfiről van szó. Ha nőről, akkor bármi lehet. Nincs konkrét elképzelésem.” (1.f. Re)

„Ehhez hozzátenném azt, hogy én még azt is tapasztaltam, hogyha két lány van együtt, akkor arra még úgyis tekinthetnek emberek, hogy az mennyire kívánatos vagy mennyire jól néz ki, ami szerintem egy elég furcsa dolog így szexualizálni egy másik párt úgy, hogy közben a férfiaknak az azonos nemű párjait meg abszolút máshogy ítélik meg.” (2.f. I)

Külsőleg nagyon nehéz, sok esetben lehetetlen felismerni a meleg egyéneket (PÁLMAI – PIKÓ, 2006). Nemek között is eltérést véltek felfedezni az interjúalanyok. A férfiak esetében jobban észrevehető, ha másként járnak, öltözködnek vagy beszélnek, nőiesebben viselkednek. Sejtteni lehet egyénekről, de mindez neveltetésből is adódhat, például korábban olyan gesztusokat tanult el, mely eltérő a nemétől. Úgy vélték, hogy a bennünk levő sztereotípiák miatt, sokszor olyan egyénekre is rásütjük a külső jegyek alapján, hogy meleg, aki valójában nem az.

„Alapjáraton itt is ott van, hogy rámondják, mert magas, vékony férfi, aki esetleg elegánsabban van felöltözve és ilyen passzosabb gatyát hord esetleg és úgy lép, úgy rakja a kezét. Ott arra nagyon sokszor negatív jelzőként is rá szokták mondani, hogy ez biztos buzi.” (1. f. A)

„Nem lehet egyszerűen megmondani, hiába lehet néha sejtteni valakiről, de az lehet neveltetésből jön, mert a gesztusokat tanulhatjuk. Van, aki nagyon nőies családan nőtt fel és ő abból szerzett olyan jegyeket. Én akkor tudom, ha valaki elmondja.” (1.f. T)

A látható jegyek munkahelyi közegben is befolyással bírhatnak. Az alanyok véleménye alapján, már a jelentkezés során hátrányból indulhatnak azok az egyének, akiknek a társadalmi normától eltérő szexuális identitást kifejező külső jegyei vannak.

„Szerintem a munkahely kereséskor azért biztos van olyan munkahely, ahol lehet titkolni. De, hogyha valaki nagyon ügyetlen, akkor ez ki fog bukni és szerintem abszolút hátrányba kerül. Főleg akkor, hogyha olyan pozícióban van, ami magasabb beosztás.” (1.f. B)

Mindkét fókuszcsoporthoz esetében felmerült, hogy mennyire fogadták el őket nemi identitásukat tekintve és ők maguk mennyire érzik magukat elfogadónak. Az LMBTQ közösséghez tartozó alanyok a második fókuszcsoporthoz pozitív hozzáállásról számoltak be. A közvetlen család, tehát a szülők, többnyire az anyák és testvérek elfogadóak voltak. Tágabb családban nem vagy kevésbé elfogadóak a nem heteroszexuális egyénekkel szemben. A különböző társadalmi negatív visszhangok akár a politikai közbeszédben ellentéteket szülhetnek az emberek magánéletében és kötések bonthatók fel a homoszexualitás és biszexualitás felvállalása. Azok az alanyok, akik nem tartoznak az LMBTQ közösségbe, arról számoltak be, hogy a szüleik minden téren elfogadóak, vagy azok lennének, ha kiderülne, hogy ők maguk nem heteroszexuálisok.

„Nálunk ez úgy zajlott le, hogy így egy random este ültem és anyummal beszéltem és mondtam neki, hogy ugye tudod, hogy nem csak pasim lehetne és igazából nem is reagált semmit, és ahogy teltek a hetek azt vettem rajta észre, hogy attól még így reménykedik, ott van az az opció, hogy még lehet egy fiú párom, de a másik véglet pedig az, hogy mint említettem, hogy a család nekem elég negatív, és hogyha bármi olyan téma feljön és akkor mindig így negatívan beszélnek a melegekről vagy valami, akkor anyám ilyen anyatigris szerűen rögtön felugrik, hogy de ezt ne mondjátok.” (2.f. G)

„Mondta anyukám ilyen tök komolyan, hogy egyébként, hogyha nem lennék heteroszexuális, neki akkor is ugyanúgy egy gyereke lennék és ugyanúgy elfogadnak. Hát ez nem változtatna semmit. És szerintem ez tök jó, hogy így állnak hozzá.” (2.f. É)

Összességében elmondható, hogy az alanyok elfogadóak az LMBTQ közösséggel szemben, melyet két kérdés mentén tártunk fel. Az egyik arra irányult, hogyha az egyik kedvenc sztárjuk coming outolna, mi lenne a reakciójuk. Mindkét csoport esetében elmondható, hogy nem változtatna a véleményükön, hallgatná, követné a közösségi médiái felületeken.

„Nekem nem egy feltételezés. Velem megtörtént. Mert rajtam van. Ő bevallotta, hogy meleg miután magamra tetováltattam. De amúgy nem nagyon érdekel. Azt csinál, amit akar. Meglepődtem, mert volt felesége is, ha jól tudom.” (1.f. Ro)

A második kérdés során arra voltunk kíváncsiak, hogyha saját gyermekük coming outolna, hogyan vélekednének. A fókuszcsoporthoz résztvevők egyöntetűen elfogadóak lennének a gyerekükkel szemben, ha bevallaná, hogy homoszexuális, leszbikus vagy biszexuális. Azt, hogy a gyermeke transznemű és átoperáltatná magát már nem igazán tudták elfogadni a megkérdezettek.

„Szerintem, ha azt mondaná, hogy át akarja magát műttetni, azon jobban meglepődnék, mint azon, hogy meleg. Tehát azt én jobban el tudnám fogadni, hogy azonos nemű párja van, de ez biztosan az én neveltetésem miatt. De én ezt jobban el tudnám szerintem fogadni, mint azt, hogyha benyögné, hogy transznemű.” (1.f. B)

Mindent egybevetve elmondható, hogy a felvállalás lehetséges hátrányokkal járhat, mind a munkahelyen, mind a magánéletben, amely kötések felbomlásával járhat. Jól látható, hogy a külső jegyek többségében feminim tulajdonságokat fednek le és a férfiakról tudnak egzaktabb képet alkotni. Az alanyok összességében elfogadást mutattak az LMBTQ közösség irányába és nem emeltek ki olyan tényezőt, mely hatással lenne elfogadásukra.

Összegzés és konklúzió

A kvantitatív kutatásunk eredményei alapján a hipotéziseink beigazolódtak, a nők, a fiatalok, a magasabb iskolai végzettségűek, a baloldaliak/ellenzékiek, valamint a nem vallásosak körében magasabb az LMBTQ közösség elfogadottsága. A korábbi kutatásokban (DENCŐSŐ – SÍK, 2007) (TAKÁCS, 2007) (TAKÁCS, 2011) (ADAMCZYK, 2017) (TAKÁCS – SZALMA, 2020) és a fókuszcsoportos vizsgálatunk során is hasonló összefüggéseket figyelhettünk meg. Ugyanazon háttérváltozók mentén van törésvonal a magyar társadalomban az LMBTQ elfogadottság kérdésében.

Az LMBTQ elfogadottság a melegellenes közhangulat ellenére 2020-ban magasabb volt Magyarországon, mint 2016-ban és 2018-ban. Ez megfelel a nemzetközi tendenciáknak. A magyar LMBTQ elfogadottsági szint elmarad az észak-nyugat-európai országokétól, de magasabb, mint a kelet-európai országoké. A 2022-es érvénytelen LMBTQ-ellenes népszavazás azt mutatja, hogy van valamiféle szolidaritás még a magyar társadalomban, a társadalom egy része ellenáll a hatalom által keltett morális pániknak.

A 2009-es Debreceni Egyetem hallgatóival végzett felméréssel (DUSA, 2011) szemben jelen fókuszcsoportos kutatásunkban ellenkező kép figyelhető meg a megkérdezettek körében. Az LMBTQ tagokkal szemben sokkal elfogadóbbak, mint a korábbi kutatás mentén. Ez összecseng az általunk vizsgált ESS eredményekkel.

A fókuszcsoport során az alanyok meglátása szerint a társadalom nem elfogadó az LMBTQ közösség tagjaival szemben. Ennek befolyásoló tényezője a magyarországi politikai és jogi környezet, illetve az ezen behatások által megkreált médiareprezentáció. Ezen makro tényezőkön túl fontos szerepet játszanak a család, az oktatási intézmény és a vallás, mint mikro tényező. Ezek nagyban befolyásolhatják az egyének elfogadási hajlandóságát a későbbiekben, vagy konzerválhatják az előítéleteket és a sztereotípiákat az LMBTQ közösség irányába. Az alanyok elmondása alapján ezzel szemben az egyetemisták, köztük ők maguk is, elfogadó mentalitást tanúsítanak az LMBTQ közösséggel szemben. Azonban az LMBTQ téma bizonyos aspektusaival (Pride, nemváltó műtét stb.) szemben kevésbé elfogadóan, kritikusan állnak hozzá. Ettől függetlenül mind saját környezetükben, mind később saját gyermekük esetén is elfogadó és támogató attitűdöt tanúsítanak.

Limitációk

A kvantitatív elemzésünk korlátja az volt, hogy csak 2020-as ESS adatok álltak a rendelkezésünkre. Ez az adatfelvétel csak részben érintette a melegellenes törvénykezések időszakát magyar viszonylatban. Így a 2022-es adatfelvétel jövőbeli megjelenése további kutatási lehetőségeket rejt, hiszen ezáltal tovább követhető az LMBTQ elfogadottság

mértékének változása.

A kvalitatív elemzésünk mintájában szereplő egyetemisták társadalomtudományi területen tanulnak, ami szociálisan érzékenyebb hozzáállást feltételez. Továbbá az alanyok nemi aránya nem volt kiegyenlített, csak egy férfi vett részt a fókuszcsoportban.

Köszönetnyilvánítás

A szerzők köszönetet mondanak Dr. Huszti Évának a tanulmány végső tartalmának és formájának kialakításáért és az elkészítés közbeni mentorálásért. Az ő segítő megjegyzései és javaslatai hozzájárultak saját gondolataink minőségibb közléséhez.

Irodalomjegyzék

- ADAMCZYK, A. (2017): Cross-national public opinion about homosexuality. Examining attitudes across the globe. Oakland, US: University of California Press.
- ALLPORT, G.W. (1999): Az előítélet. Budapest: Osiris.
- ANDORKA R. (2006): Bevezetés a Szociológiába. Budapest: Osiris
- ANGELUSZ R. (2000): A láthatóság görbe tükrei. Társadalomoptikai tanulmányok. Budapest: Új Mandátum.
- BELUSZKY T. (2000): Értékek, értékrendi változások Magyarországon 1945 és 1990 között, Korall, 2000/Ősz, 137–154.
- BÉRES-DEÁK R. (2011): Gyermekvállalás – meleg és leszbikus szemmel In: (TAKÁCS J. szerk) Homofóbia Magyarországon. Budapest: L'Harmattan. 94-107
- BÉRES-DEÁK R. (2015). „Mit szólnak a szomszédok?” Azonos nemű párok családjai és a rejtőzködés dilemmája. Socio.hu Társadalomtudományi Szemle, 5(1), 144–161.
- BORGOS A. (2011): Diskurzusok a kétanyás családokról: kutatások és közbeszéd. In: (TAKÁCS J. szerk) Homofóbia Magyarországon. Budapest: L'Harmattan. 80-93.
- CSEPELI GY. (1999): A magyarok, mint mások. Tiszatáj, (53) 5. pp. 64-75.
- DENCŐ B. – SÍK E. (2007): Adalékok az előítéletesség mértékének és okainak megismeréséhez a mai Magyarországon. Educatio, 50-66 o.
- DOMBOST. – TAKÁCS J. – P. TÓTH. – MOCSONAKI L. (2011): Az LMBT emberek magyarországi helyzetének rövid áttekintése. In: (TAKÁCS J. szerk) Homofóbia Magyarországon. Budapest: L'Harmattan. 35-54.
- DUPCSIK CS. – TÓTH O. (2008): Feminizmus helyett familizmus. DEMOGRÁFIA, 51 (4): 307-328.
- DUSA Á. (2011): A homoszexualitással kapcsolatos előítéletek és sztereotípiák a debreceni egyetemisták körében, Debrecen University Press 2011; Debrecen
- ÉBER M. Á. (2015): Következtetések – a „magyar társadalom” tagolódásának megértése felé. REPLIKA (94). pp. 147-159.
- GIDDENS, A. (2008): Szociológia. Budapest, Osiris Kiadó (második kiadás)
- GREGORA. – RÉDAI D. (2015): Heteronormatív ifjúság? A magyarországi fiatalok

- véleménye az azonos nemű párok együttéléséről. *Socio.Hu Társadalomtudományi Szemle*, 5(1), 122–143.
<https://doi.org/10.18030/socio.hu.2015.1.122>
- GYORGYOVICH M. – PÁRI A. (2024): A család(fogalom) pluralizálódása a magyar társadalomban. In book: *Család - Érték - Tér* (pp.13-35) Publisher: Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS)
- HAJDU G. (2012): Bizalom, normakövetés és társadalmi részvétel Magyarországon a rendszerváltás után. In Kovách I. – DUPCSIKCs. – P. TÓTH T. – TAKÁCS J. (szerk.) *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. Budapest: Argumentum – MTA TK Szociológiai Intézet, 45.
- HORVÁTH I. (2006): *Kisebbszociológia. Alapfogalmak és kritikai perspektívák* (2006), Kolozsvári Egyetemi Kiadó – Presa Universitară Clujeană, Kolozsvár, 2006.
- IPSOS (2023): *LGBT + Pride 2023: A 30-Country IPSOS Global Advisor Survey*, <https://www.ipsos.com/en/pride-month-2023-9-of-adults-identify-as-lgbt>
- KIS K. (2010): Szexuális kisebbségek és oktatás. *Iskolakultúra* 2010/11, pp. 40-57.
- METZ R. (2022): „Népi hős vagy népi ördög? Érzelemgeneráló populista repertoár Orbán Viktor politikájában”, *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle*, 12(2):41-65.
- PÁLMAI J. – PIKÓ B. (2006): Homoszexualitás és sztereotípiák egy kvalitatív vizsgálat tükrében. *Társadalomkutatás* 2, 235–260. o
- P. TÓTH T. (2012): A HIV-pozitívok társadalmi integrációs esélyei Magyarországon. In: KOVÁCH I., DUPCSIK CS., P TÓTH T., TAKÁCS J. (szerk.) *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. Budapest: Argumentum Kiadó, 2012. pp. 398411.
- TAKÁCS E. (2019): Társadalmi szolidaritás vs reflexív szolidaritás Durkheim szolidaritás koncepciója a későmodernitásban. *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle*, 9(2), 42–57.
- TAKÁCS J. (2007): *Az egyenlő bánásmód gyakorlatai*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó
- TAKÁCS J., (2011): *Homofóbia Magyarországon és Európában*. In (TAKÁCS J. szerk) *Homofóbia Magyarországon*. Budapest: L’Harmattan.15–34.
- TAKÁCS J. (2015): *Homophobia and genderphobia in the European Union*.
- TAKÁCS J. (2021): *Legalizing queerness in Central-Eastern Europe*. <http://real.mtak.hu/128616/1/2021-Takacs-Legalizing-queerness-CEE.pdf>
- TAKÁCS J. – MOCSONAKIL. – P. TÓTH T. (2008). A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek társadalmi kirekesztettsége Magyarországon. *Esély*. 19(3).
- TAKÁCS J., FOBEAR, K., & SCHMITSEK, S. (2022): *Resisting Genderphobia in Hungary. Politics and Governance*, 10(4),38-48.
- TAKÁCS J. – SZALMA I. (2020): *Democracy deficit and homophobic divergence in 21st century Europe. Gender, Place & Culture*, 27(4), 459–478.
- TAKÁCS J. – SZALMA I. (2022): *A homoszexualitással kapcsolatos társadalmi attitűdök a 21. század elején Magyarországon*. In: *Társadalmi Riport 2022*. Társadalmi Integrációs Intézet Zrt, Budapest, pp. 374-391
- TAKÁCS J. – SWART, G.A. (2021): *Több változó, több elutasítás? SOCIO.HU*, 11(2). pp. 3-29.
- TÓTH L. (2008): *Vélemények a homoszexualitásról*. *Esély* 3, 55-81 o.

- TÓTH I. Gy. (2009): Bizalomhiány, normazavarok, igazságtalanságérzet és paternalizmus a magyar társadalom értékszerkezetében. A Gazdasági felemelkedés társadalmi-kulturális feltételei című kutatás zárójelentése. Budapest, Társki.
- TÖRÖK N. (2020): A magyarországi LMBTQ társadalom fogyasztói magatartás vizsgálata. Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2020/2. kötet.
- UTASI Á. (2002): A társadalmi integráció és szolidaritás alapjai: a bizalmas kapcsolatok. Századvég, 24. 2002.
- VIDA L. (2023): Marginalizált társadalmi csoportok láthatósága kapcsolathálózati szempontból. METSZETEK-Társadalomtudományi folyóirat, 12(1), 83-108.
- VISONTAI-SZABÓ K. – BENYUSZ M. (2023): A gyermek legfőbb érdekének biztosítása az örökbefogadás során. In: A gyermek érdekének biztosítása az örökbefogadás során. Mádl Ferenc Intézet Tudományos Közleményei. Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, pp. 313-334.